

modum habitus, et hoc est quod docet D. Thomas 1. 2, quæstion. 110, articulo 2 et 3. Non est autem verum quod omne donum gratiæ sanctificantis sit habitus; nam etiam actualia auxilia et eorum actus sunt gratiæ suo modo gratum facientes, saltem inchoative, seu dispositive, ut jam declaravi. E contrario vero communiter receptum est aliquas gratias gratis datas non infundi per modum habitus, ut de prophetia et operatione virtutum testatur divus Thomas 2. 2., quæst. 171, art. 2, et quæst. 178, art. 2, ad primum; quod vero nulla illarum sit habitus, non est certum; imo contrarium fortasse est probabilius, ut ex capite sequenti patebit. Quapropter incerta est hæc differentia, et non necessaria.

17. *Quarta differentia non placet.*—Quarta differentia assignatur, quia gratia gratum faciens unius tantum est rationis seu speciei; gratiæ autem gratis datæ plures sunt. In qua differentia hæc posterior pars certa est ex Paulo 1 Corinth., decimo secundo, et capite sequenti declarabitur. Prior autem pars licet a multis scholasticis, etiam antiquis, supra allegatis asseratur, supponit tamen gratiam gratum facientem, ut est membrum illius divisionis, solum accipi pro habituali gratia sanctificante, quod nos non admittimus; et ideo non putamus differentiam hanc, eo modo quo assignatur, esse necessariam. Nam etiam sub gratia gratum faciente includuntur plura dona specie distincta, quæ capit. 6 recensebimus, et pro loci opportunitate breviter explicabimus. Solum in hoc potest assignari discrimen, quod gratiæ gratis datæ ita sunt inter se diversæ, ut neque sint inter se connexæ, neque una ad alteram ordinetur, ut patet de prophetia, et operatione miraculorum, et in cæteris fere est eadem ratio; nam licet omnes ad fidem aliquo modo ordinentur, non tamen inter se, quia una non est propter aliam, per se loquendo. At vero dona gratiæ gratum facientis aliquam connexionem vel habitudinem inter se observant: nam imprimis omnia respiciunt gratiam illam, quæ per antonomasiam dicta est gratum faciens, estque forma quædam simplex reddens animam Deo gratam et acceptam. Nam omnes aliæ gratiæ illius ordinis, vel sunt aliquales dispositiones ad illam gratiam, vel sunt quasi potentiæ vel operationes ejus, aut auxilia, vel concursus illi debiti, connaturalitatis debito, et ita secundum habitudinem omnes illæ gratiæ una dici possunt, non tamen essentia et specie, ut postea late videbimus.

18. *Quinta differentia: altioris ordinis est sanctificans gratia, quam gratis data.*—Denique hinc potest facile assignari et explicari quinta differentia, quia gratia gratum faciens altioris ordinis et perfectionis est, quam gratis data. Ita docet D. Thomas dicta quæstion. 111, art. 5, et optime probat ex Paulo 1 Corinth. 12, ubi, postquam de gratiis gratis datis locutus fuerat, subjungit: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*, utique viam charitatis, quæ est gratum faciens, de qua statim cap. 13 sermonem inchoat. Et idem sentit August. diet. quæst. 79, in l. 83 Quæstionum, ubi dicit non omnibus justis fidelibus concedi gratias gratis datas, ne in errorem, quem perniciosissimum vocat, inducantur, existimantes in talibus factis majora bona esse, quam in operibus justitiæ, quibus æterna vita comparatur; et subjungit: *Propterea Dominus prohibet hinc gaudere discipulos*, cum ait Luc. 10: *In hoc nolite gaudere, quoniam spiritus subjiciuntur vobis, sed in hoc gaudete, quoniam nomina vestra scripta sunt in cælis*; ubi etiam indicat rationem ex fine sumptam, quam D. Thomas confirmat; quia gratia gratum faciens immediate nos conjungit ipsi summo bono et fini ultimo, quod non præstat gratia gratis data: ergo illa est nobilior. Item illa est major participatio divinitatis, juxta illud 2 Petr. 1: *Magna et pretiosa nobis promissa donavit*, etc. Denique secundum rectum ordinem charitatis, magis tenemur amare et procurare gratiam gratum facientem, quam gratis datam; ergo signum est esse meliorem. Dices: gratiæ gratis datæ ordinantur ad bonum commune, quod est divinius quam proprium ad quod ordinatur gratia gratum faciens. Respondet optime D. Thomas gratiam gratum facientem immediatius ordinari ad ipsum bonum per essentiam, quod est Deus, eique immediate homines conjungere, et inde habere majorem perfectionem.

19. *Dubitatur an hoc sit intelligendum conferendo gratias gratis datas cum gratiis gratum facientibus.*—Sed quæret aliquis an hoc intelligendum sit comparando has gratias solum ex genere suo, vel etiam comparando singulas unius ordinis ad omnes alterius ordinis. Nam in priori sensu resolutio posita clara est et indubitata, quia id quod perfectissimum est in ordine gratiæ gratum facientis, sine dubio est perfectius et melius quam omnis gratia gratis data, quantumvis in illo ordine perfecta cogitetur. Nam virtus charitatis est major omnibus, ut convincit testimonium Pauli, et

de gratia per se ac formaliter sanctificante idem probat testimonium Petri et ratio facta; et hoc satis est, ut gratia gratum faciens dicatur ex suo genere perfectior. At vero si comparatio fiat inter singula, videtur res esse dubia, quia non videtur major fides quam prophetia, quoad internam cognitionem: imo si prophetia sit per lumen supernaturale evidens, videtur perfectior, quia excedit in claritate, et in certitudine non est minus perfecta; unde si sit obscura, saltem erit æqualis, vel fortasse in essentia non distincta a fide. Imo inter ipsas gratias gratis datas numeratur fides, quæ videtur aliquam perfectionem addere communi fidei, quæ sub gratia gratum faciente continetur. Item suscitatio mortui esse potest opus gratiæ gratis datæ, et tamen videtur esse perfectius quam multæ operationes vel motiones gratiæ gratum facientis.

20. *Diluitur, quia in genere moris semper sanctificans præcellit; item in physico, quidquid de uno vel altero actu sit.*—Dicendum autem videtur hanc ipsam comparisonem posse fieri, vel in perfectione pertinente ad genus moris, vel tantum in genere entis. Priori modo, omnia et singula dona gratiæ gratum facientis meliora sunt, quam opera gratiæ gratis datæ secundum se spectata, quantumvis in suo ordine magna videantur. Probatur ratione facta, quia dona gratiæ gratum facientis de se et ex intentione dantis referuntur ad uniendam animam cum Deo, quod est optimum in genere moris; gratiæ autem gratis datæ de se non hoc conferunt: imo si interdum habent aliquam perfectionem moralem, est in quantum ab aliqua virtute vel actione gratiæ gratum facientis procedunt, vel imperantur. Declaratur etiam in illa comparatione fidei et prophetiæ; nam si prophetia sit evidens, ut sic, non habet assensum liberum, sed necessarium, et propterea in genere moris melior est fides, per quam libere captivatur intellectus in obsequium Christi. Si vero cognitio prophetica sit obscura, assensus ejus erit voluntarius, et ex eo capite habet moralem perfectionem a pia voluntatis affectione, quæ ad ordinem gratiæ gratum facientis pertinet. Usus autem exterior prophetiæ propter Ecclesiæ utilitatem (idemque est de sermone scientiæ, sapientiæ, etc.) in tantum habet moralem perfectionem, in quantum ex charitate imperatur, vel alia virtute morali religionis, vel misericordiæ, etc. Et ita, in genere moris, in omni actu gratia gratum faciens semper habet primatum. Si vero comparatio præcise fiat in

genere physico, aut entis, sic, licet gratia gratum faciens ex genere excedat, non est inconveniens quod aliquis actus gratiæ gratis datæ sit perfectior, quam aliquis actus gratiæ gratum facientis; ut, actus evidens prophetiæ, quam actus obscurus fidei, vel quidpiam simile; nihil enim occurrit cur hoc repugnet, et ratio facta id confirmat.

CAPUT V.

QUOT SINT GRATIÆ GRATIS DATÆ, ET QUID UNÆQUE EARUM SIT?

1. *Intentio.*—De his gratiis non est iterum a nobis in discursu hujus materiæ tractandum, et ideo visum est operæ pretium aliquam earum notitiam legentibus hoc loco tribuere, quasdam earum, quæ faciliores sunt, integre declarando; alias vero, quæ longiores requirunt disputationes, quantum ad usum et cognitionem earum fuerit opportunum, breviter explicando, magis exactam illarum cognitionem in alia loca Theologiæ, ad quæ proprie pertinent, remittendo. D. Thomas ergo, in dicta quæst. 111, art. 4, novem gratias gratis datas ex Apostolo colligit 1 Corinth. 12, in illis verbis: *Alii per spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alii fides in eodem spiritu, alii gratia sanctorum, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hæc autem operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult.*

2. *Prima sententia de sermone sapientiæ, et scientiæ.*—Prima itaque gratia vocatur sermo sapientiæ, secunda, sermo scientiæ, de quibus in particulari tractat D. Thomas 2. 2, quæst. 177. Et imprimis potest de illis quæri an immediate versentur circa cognitionem, vel circa sermonem? Prima sententia utramque refert ad cognitionem. Ita videtur D. Thomas interpretari has gratias in 1. 2, dicta quæst. 111, art. 4, ubi per sapientiam intelligit cognitionem divinarum, conclusionem ex principiis eliciendo: per scientiam vero cognitionem eorundem per effectus, exempla, etc. Et in assertionem consentit Ambrosius ibi, licet aliter explicet singula membra: nam per sapientiam intelligit prudentiam, *Non ex litteris, sed ex coruscatione Spiritus Sancti, ut cor habeat illuminatum et prudens, et discernat quæ vitanda sunt, quæ sequenda.* Sermonem autem scientiæ dicit esse scientiam

rerum divinarum. Nec videtur ab hac sententia alienus August., lib. 13 Confess., cap. 18, dum ita exponit: *Alii datur sermo sapientiæ, tanquam luminare majus propter eos qui perspicuæ veritatis luce delectantur. Alii autem sermo scientiæ, tanquam luminare minus; et infra: Sermo scientiæ, qua continentur omnia sacramenta, quæ variantur temporibus, tanquam luna, et cæteræ notitiæ donorum, quantum differunt ab illo candore sapientiæ, quo gaudet prædictus dies; ubi aliter quidem explicat sapientiam quam Ambrosius; in hoc vero convenit cum illo, quod has gratias ad cognitionem refert. At vero, juxta hanc sententiam, hæc duo non pertinent ad gratias gratis datas, sed magis ad dona Spiritus Sancti, quæ sunt gratiæ gratum facientes, ut postea videbimus: unde August., in lib. 12, 13 et 14 de Trinitate, nihil fere distinguit inter sapientiam et scientiam, prout inter dona Spiritus Sancti et inter gratias gratis datas numerantur.*

3. *Secunda sententia.* — Secunda sententia est Chrysostomi, qui, homilia nona in 1 ad Corinthios, scientiam videtur referre ad solam cognitionem mysteriorum fidei, quam communiter habent fideles, qui non possunt docere, facile aliis enuntiare, quæ sciunt. Sapientiam vero addere sentit peritiam docendi, qualem Paulus, Joannes et alii Apostoli habuerunt, et ita pertinere proprie ad sermonem, licet etiam in mente perfectiorem cognitionem supponat. Unde Theophyl. ibi sequens Chrysostomum, ait: *Sapientia namque docet, perspicuitas quædam existens, quæ operta recludit, obscuraque clara reddit.* Theodoretus autem eandem sententiam sequens utramque hanc gratiam in cognitione ipsa supernaturali ponit, quæ tunc vocatur scientia, quando ad prædicandum aliis non sufficit: tunc vero sapientia, quando potens est ad docendum alios, concionandum, etc. Et in eadem sententia est OEcumenius. Verumtamen in hoc etiam deficit hæc sententia a nostro instituto, quia juxta illam sermo scientiæ non pertinebit ad gratias gratis datas: quia non dabitur ad aliorum utilitatem, imo nec distinguetur a fide, quia scientia divinarum, quam communiter habent fideles idiotæ, non est nisi cognitio fidei.

4. *Tertia sententia.* Est ergo tertia sententia D. Thomæ in 2. 2, ubi supra, qui has gratias per se primo dicit dari ad prædicanda et docenda mysteria fidei, unde utramque sub una generali ratione comprehendit, quam vo-

cat gratiam sermonis, per quam *Deus dat verbum evangelizantibus virtute multa*, Psalm. 67. Et videtur hæc expositio imprimis valde consentanea verbis Pauli; non enim dixit: *Alii datur sapientia, alii scientia*; sed *Alii sermo sapientiæ, et sermo scientiæ*, ubi juxta proprietatem verborum, non sapientiam vel scientiam, quæ in cognitione consistunt, sed sermonem earum vocat gratiam, quando fit speciali dono Spiritus Sancti, et cum de utraque eodem modo loquatur, non est cur una ad loquelam, alia ad cognitionem referatur. Unde Hieronymus ibi: *Sermo (inquit) sapientiæ est, sapienter, apte, atque rationaliter loqui; et infra: Qui ex dono habet sapientiæ, sine suo conatu loquitur et labore, etc.* Et infra de sermone scientiæ ait: *Ut sciat legis mysteria explanare.* Secundo, est optima ratio divi Thomæ, quia gratiæ gratis datæ dantur ad aliorum utilitatem; unus autem homo prodest aliis in spiritualibus medio sermone, qui ut sit efficax ad instruendum, delectandum et movendum hominem, necessarium est peculiare auxilium Spiritus Sancti, cujus divinum verbum est instrumentum: ergo merito inter gratias gratis datas ponitur gratia sermonis, utique ad convenienter et apte loquendum de divinis ad aliorum utilitatem. Quare eandem expositionem Anselmus primo loco ponit, licet alias adjungat. Et eandem sequitur ibi Salmeron, Cajetanus et alii. Potest tamen hæc posterior D. Thomæ sententia ita cum priori conciliari, ut, quia humana locutio non fit sine conceptione mentis, per has gratias intelligatur etiam cognitio mentis dirigi, quantum necesse est ad convenientem sermonem sapientiæ et scientiæ, ut statim amplius explicabitur.

5. *Quæ diversitas sit inter prædictas duas gratias.* — Ulterius enim interrogari potest quomodo illæ duæ gratiæ differant; nam D. Thomas in 1. 2, ubi supra, nullam distinctionem declarat, imo de illis tanquam de una gratia sermonis loqui videtur. Ipsa tamen verba Pauli cogunt, ut distinctionem aliquam in illis cognoscamus, juxta sententiam Augustini, libro duodecimo de Trinitate, capite decimo-quarto, dicentis: *Ubi Paulus dicit, Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum eundem Spiritum, hæc utique duo sine dubitatione distinguit, licet non ibi explicet quid intersit, et unde possit utrumque dignosci.* Quod iterum repetit libr. 13, cap. 19, et libr. 14, cap. 1. Hæc vero distinctio inter has gratias, ut ad sermo-

nem spectant, supponit distinctionem donorum scientiæ et sapientiæ, de quibus postea in libro 2 et 6 dicendum est. Nam sermo sapientiæ vocatur sermo aptus ad explicandam mentis sapientiam, sermo autem scientiæ erit aptus ad explicandam mentis scientiam.

6. *Amplior expeditio.* — Unde, si sapientia et scientia mentis distinguantur, tanquam scientia æternorum et temporalium, vel tanquam cognitio per æternas causas, seu propria fidei principia, et per effectus, exempla, et alia similia inferiora, seu temporalia media; sermo etiam sapientiæ dicitur specialis favor Spiritus Sancti, quo dirigit linguam hominis ad explicanda altiora, seu diviniora mysteria fidei; scientiæ autem sermo, quo lingua dirigitur ad explicanda inferiora et temporalia mysteria. Vel etiam sermo sapientiæ et scientiæ dici possunt auxilia, quibus lingua vel calamus Doctoris Ecclesiæ a Spiritu Sancto specialiter gubernatur, ita ut illi occurrant verba apta ad explicanda eadem mysteria per sua propria principia, et rationes divinas, vel per exempla et effectus, etc. Et fortasse ob hanc causam divus Thomas, 1. 2, has gratias in ipsa cognitione declaravit et distinxit, quia inde tanquam ex radice habent distinctionem suam, neque sermo ipse dirigi potest, nisi media cognitione. Sed in hoc est diversitas, quod hæc directio, ut ad gratiam gratis datam pertinet, licet immediate versetur circa mentem, semper id est in ordine ad sermonem, quia per illas gratias nec datur, nec per se intenditur, ut ille cui talis gratia datur, doctior aut sapientior fiat, sed ut ea quæ scit vel sapit ita concipiat ut convenienter ad aliorum utilitatem illa exprimere valeat. Possent etiam istæ duæ gratiæ distingui ad modum doctrinæ sacræ speculativæ et affectivæ, ita ut gratia sermonis scientiæ sit auxilium ad recte docendam doctrinam fidei, illuminando tantum intellectum: sermo autem sapientiæ sit auxilium ad docendum movendo affectum.

7. *Quomodo dentur hæc gratiæ.* — *Nostra opinio.* — Tertio, inquiri potest an hæc gratiæ transeunter tantum dentur, vel permanenter, per modum effectus. Quidam dicunt esse habitus, sine ulla probatione, sed quia videntur supponere has gratias in cognitione consistere, et ita non videntur illas distinguere a sapientia et scientia, quæ sunt dona Spiritus Sancti. Nos vero supponimus ita ab illis distingui, sicut gratias gratis datas a gratum facientibus. Deinde supponimus dari per se primo propter convenientem usum locutionis et sermonis:

unde inferimus non dari per habitus, sed per actualement Spiritus Sancti motionem. Quod declaro per illa verba Sapientis, Proverb. 16: *Hominis est animam præparare, et Domini gubernare linguam; quorum simplex et literalis sensus (licet interdum Augustinus aliter exponat) est, hominem posse apud se disponere, cogitare, ac præparare quæ loaturus est, non tamen id satis esse ut apte et convenienter loquatur, nisi Dominus specialiter linguam dirigat, quia ejus est linguam gubernare, vel, ut Hebræa habent, quia a Domino est responsio linguæ, id est, quia Deus suo auxilio facit, ut sermo apte menti et præparationi hominis respondeat. Hæc autem gubernatio linguæ non potest homini tribui per habitualia dona, quia totum id, quod est in habitu, vel memoria, pertinet ad illam priorem partem, *hominis est præparare animam*, quæ non sufficit ut lingua et actualis sermo apte respondeat, nisi Dominus dirigat illam; hæc ergo directio est per actualement Dei motionem, vel directe excitando mentem, et faciendum ut verba apta occurrant, et modi loquendi congruentes, et efficaces, vel auferendo impedimenta quæ mentem distrahere, aut perturbare possent. Quod si hoc divinum regimen etiam in ordinariis sermonibus humanis, vel semper, vel frequenter necessarium est, multo certe magis in sermonibus divinis, et in eis præcipue qui ad aliorum spiritualem fructum ordinantur. Gratia ergo gratis data, ad sermonem pertinens, per quam Deus gubernat linguam Doctoris, vel prædicatoris Evangelii, est gratia actualis.*

8. *Objectio.* — *Dilutio.* — Dices: hæc gratia actualis supponit habitualement scientiam vel sapientiam illius doctrinæ, quæ per sermonem scientiæ vel sapientiæ tradenda est. Respondeo illam scientiam vel sapientiam interdum esse posse acquisitam ex principiis fidei cum humana diligentia, sicut nunc acquiritur scholastica theologia, vel positiva. Et quamvis hæc non acquiratur sine speciali auxilio gratiæ, illud vel reducitur ad auxilium gratiæ gratum facientis, quatenus de se est auxilium ad quamdam bonam et piam operationem, ut in lib. 1 videbimus; vel, si detur ad proficiendum in illa doctrina in ordine ad aliorum utilitatem, erit gratia gratis data, et ad fidem reducitur, ut statim dicam. Interdum potest illa scientia et sapientia consistere in donis Spiritus Sancti valde perfectis, quæ in se sunt dona gratiæ gratum facientis, usus autem illorum ad aliorum utilitatem potest ad gra-

tias gratis datas pertinere. Denique potest illa esse aliqua scientia per accidens infusa, quæ si ad aliorum utilitatem detur, reducetur ad fidem, ut statim dicam. Quamvis ergo gratiæ sermonis supponant aliquem habitum gratiæ, non videntur formaliter conferri per habitus, sed per actualem motionem et directionem Spiritus Sancti. Unde hæc gratiæ non sunt supernaturales in substantia sua, sed in modo, ut indicavit D. Thomas dicta quæst. 177, artic. 1, ad 1, ubi ait per has gratias Spiritum Sanctum perfectiori modo facere, quod ars posset naturaliter operari.

9. *Placitum primum de tertia gratia, fides.* — Tertia gratia gratis data a Paulo numerata est fides; quam idem D. Thomas variis modis explicare visus est. Nam in prima secundæ, quæst. 411, art. 4, nihil aliud per fidem intelligit, nisi certissimum assensum principiorum fidei catholicæ, quem in Evangelico Doctore supponi oportet. Quam interpretationem sequitur Lyra, 1 Corinth. 12, et juxta illam hæc gratia non est distincta a fide infusa et catholica; nam tota certitudo fidei, quantumcumque magna cogitetur, ad eandem virtutem fidei spectat: hoc autem videtur inconveniens, quia hæc fides donum est gratiæ gratum facientis, ut capite præcedenti declaravi. Dici vero potest non esse inconveniens aliquem gradum perfectionis simul esse gratiam gratum facientem, et gratis datam, diversis respectibus: vel melius fortasse dicitur illam certitudinem non esse in formali assensu credendi, sed in alia cognitione antecedente, vel comitante ipsum, ut mox explicabo.

10. *Secundum placitum.* — At vero idem S. Doctor, in secunda secundæ, quæst. 178, art. 1, ad 5, videtur hanc fidem exponere de fide miraculorum, quæ fuit sententia Chrysostomi et Græcorum, 1 Corinth. 12, et habetur in Commentariis Hieronymo et Ambrosio attributis, et eam sequitur Cajetan., et Salmeron ibi, et Vasquez prima secundæ, in notat. ad dictum artic. Quia de eadem fide videtur loqui Paulus cap. 13, cum ait: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam*, etc. Item quia hæc fides distincta est a fide dogmatum, per quam iustificamur, ut infra tractando de justificatione videbimus: ergo non pertinet ad gratiam gratum facientem: ergo ad gratis datam. Responderi vero potest, illam fidem esse quidem gratiam gratis datam, comprehendendi autem sub operatione virtutum et sanitatum; unde huic expositioni obstare

videtur quod juxta illam, fides non fuisset distinguenda ab operatione virtutis. Ad hoc vero respondet tacite D. Thomas supra, quod sicut sermo scientiæ et sapientiæ distinguuntur a fide, quia, licet ab illa procedant, sunt gratiæ externæ ad propagationem fidei internæ ordinatæ: ita operatio virtutum ponitur ut distincta gratia exterior, quia, licet a fide procedat secundum quamdam rationem et perfectionem ejus, aliunde ad illius confirmationem ordinatur, et propriam gratiam requirit, quæ licet per fidem impetretur, diversum auxilium est, et ideo ponitur specialis gratia. Imo talis fides abstrahit ab operatione signi externi, nam per illam impetrari possunt alia extraordinaria dona, etiam interna.

11. *Tertium placitum.* — *Quartum.* — Alii per fidem intelligunt fidei constantiam. Ita dicit Cajetanus in 2. 2, loco citato circa dietam solutionem, ad 5 D. Thomæ quem interpretatur. Et fuit expositio Glossæ interlinearis, et sequitur Anselmus ibi, qui clarius exponit quid per constantiam fidei intelligat, dicens: *Alii fides, id est, constantia fidei, ut quamvis alios prædicando nesciat instruere, tamen recte, et firmiter credat, nulloque metu, vel pudore fidem suam ore confiteri omittat.* At enim hæc constantia fidei non ad gratias gratis datas, sed maxime ad gratum facientem pertinet, quia per se non ordinatur ad aliorum utilitatem, et ad propriam sanctitatem maxime necessaria est. Alii per fidem sermonem fidei exponunt, quæ fuit altera expositio glossæ interlinearis, et illam tertio loco posui, tom. 1, in 3 part., disp. 21, sect. 2, et explicui esse peculiare Spiritus Sancti donum, quo ministri Ecclesiæ, vel alii etiam fideles, qui apti non sunt ad publice docendum, vel prædicandum doctrinam fidei, juvantur ad instruendos alios in fide, doctrinam fidei simpliciter proponendo, et accommodate, ut ab ignorantibus etiam et rudibus percipi possit. Nam quod hic modus auxilii gratuiti possibilis sit, et Ecclesiæ utilis, non videtur dubium: potest ergo optime sub nomine fidei comprehendendi; quamvis verum sit Paulum in hac tertia gratia non loqui de sermone fidei, ut in duabus prioribus, sed de fide. Nihil tamen vetat et in prioribus comprehendendi, non solum sermonis directionem, sed etiam quidquid interius necessarium est ut sermo exterior dirigatur, et in hac tertia gratia sub fide intelligi quidquid ad illam simpliciter aliis tradendam, etiam in modo illam exterius proponendi et explicandi, utile est.

12. *Quintum.* — Præter hos quatuor modos explicandi hanc gratiam fidei, occurrunt duo alii, qui videntur probabiles, licet ab aliis auctoribus non tradantur. Unus est, ut per hanc fidei gratiam intelligamus non simplicem fidei assensum, vel aliquam intrinsecam, et quasi intensivam certitudinem ejus, sed quasi extensivam perfectionem cognitionis fidei quoad modum concipiendi, persuadendi, et defendendi doctrinam fidei. Nam hæc fidei perfectio nomine fidei vel plenitudinis fidei significari optime potest et intelligi, ut cum de Stephano Actorum 6 dicitur: *Elegerunt Stephanum virum plenum fide, et Spiritu Sancto*, etc. Estque hujusmodi instructio in fide Ecclesiæ valde utilis; imo necessaria in ministris verbi Dei, et quamvis studio et diligentia humana acquiri possit, tamen illa potest parum prodesse, nisi speciali auxilio Spiritus Sancti juvetur, quod auxilium ad gratiam gratis datam pertinet. Et sæpe Spiritus Sanctus hanc perfectionem vel sine humano studio, vel ultra vires illius confert, interdum fortasse per modum habitus, sæpius vero juxta occurrentes occasiones per actualia auxilia. Quod frequentius contingit, quando ratio fidei reddenda est, vel sapienter ac erudite illam confiteri oportet, juxta promissionem Christi: *Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*, Matth. 10. Atque ad hunc sensum trahi potest sententia Glossæ et Anselmi, ut per hanc fidem intelligatur constantia in fidei confessione, ut non tantum intelligatur quoad moralem perfectionem (ut sic dicam) constanter et fortiter perseverandi in confessione fidei, sed quoad modum confitendi fidem cum singulari eruditione et doctrina imbibita in ipsa confessione fidei. Non oportet tamen limitare hanc gratiam hoc modo intellectam ad tempus seu occasionem confitendi fidem coram tyranno, optime enim ampliari potest ad omnem occasionem confitendi, vel proponendi fidem altiori modo, quoniam sine tali gratia posset homo id facere per eam doctrinam vel eruditionem, quam sua diligentia et industria posset acquirere, vel jam habet acquisitam. Hoc enim totum optime comprehenditur sub nomine fidei, ut dixi, et sæpe esse potest necessarium, ad Ecclesiæ commodum, ut per specialem gratiam gratis datam conferatur.

13. *Sextum.* — Ultimo, explicari potest hæc gratia de fide particularium revelatio-

num, quæ personis aliquibus Ecclesiæ privatim fiunt. Non est enim dubium quin tales revelationes sæpe fiant, ut nunc supponimus, et supponit Concilium Tridentinum, session. 6, capit. 12, et canon. 16; nec minus certum est, vel quoties fiunt, vel frequentius, propter aliquam communem Ecclesiæ utilitatem fieri; pertinent ergo ad gratias gratis datas: ergo merito dici possunt ad gratiam fidei pertinere, cum tales revelationes ad aliquam fidem pertineant. Quam fidem theologi privatam vocant et multi illam a fide catholica secundum essentiam distinguunt: unde oportet ut inter gratias gratis datas comprehendatur. Et licet verius sit talem fidem, quoad ipsum habitum, qui est principium assentiendi rei sic revelatæ, et quoad assensum, non esse specie distinctam a fide catholica, nihilominus, ratione materiæ et specialis revelationis, est quedam manifestatio Spiritus ad utilitatem, unde merito censeri debet specialis gratia gratis data. Video dici posse talem fidem sub prophetia contineri; nihilominus tamen multis modis potest hæc fides a prophetia distingui, ut ex declaratione ipsius gratiæ prophetiæ constabit. Igitur omnes isti modi explicandi hanc gratiam fidei probabiles sunt, nam in omnibus illis considerari potest aliquid gratiæ specialis peculiari titulo ad fidem pertinens, et ad communem utilitatem per se primo ordinatum, et sub aliis gratis datis non comprehensum. An vero Paulus hæc omnia, vel quid illorum præcipue intenderit, incertum esse credimus.

14. *Fides hæc in actu consistit.* — Unde, si inquiratur an hæc gratia fidei sit habitus, vel auxilium, seu motio actualis et transiens, juxta varias explicationes traditas diversimode respondendum erit, ut lector facile ex dictis poterit intelligere. Absolute autem loquendo, videtur dicendum fidem, ut habet peculiarem rationem gratiæ gratis datæ, in actuali motione Spiritus Sancti consistere: nam licet fortasse habituale lumen fidei, vel habituales species, vel habitus aliquis scientiæ seu doctrinæ sacræ usu comparatus possit esse principium hujus actus fidei quoad substantiam, nihilominus talis actus non habet rationem gratiæ gratis datæ, nisi in quantum ex speciali motione Spiritus Sancti accipit aliquem peculiarem perfectionis modum, aut quia ex peculiari revelatione procedit, ut in ultima explicatione, vel quia cum singulari certitudine, fiducia, aut meliori modo concipiendi et proponendi res fidei exercetur, ut

